

Zakaj je izšel Novi Matajur

Današnja izredna številka Novega Matajura prihaja med bralce Primorskega dnevnika v nenavadni obliki in vsakdo se bo vprašal zakaj. Razlaga je v bistvu enostavna: Tako Založništvo tržaškega tiska kot Izvršni odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze sta ob štiridnevni stavki novinarjev Primorskega dnevnika trdno prepričana, da bralci ne morejo biti prikrajšani za osnovno informacijo ravno v dneh parlamentarnih volitev, ki so za slovensko narodnostno skupnost v Italiji bistvenega pomena. Kot je bilo že večkrat napisano, so te volitve za Slovence težja preizkušnja kot v preteklosti, vendar možnosti za izvolitev slovenskega predstav-

ništva v parlament nedvomno obstajajo. Gre za interese naše narodnostne skupnosti v celoti, ki jih je treba ob ključnih trenutkih upoštevati z vso resnostjo.

Ta številka je zato v glavnem namenjena današnjim in jutrišnjim volitvam, katerih se je nujno potrebno množično udeležiti, da se izkoristi vsakršna možnost izvolitve slovenskih kandidatov. Izvršni odbor SKGZ in Založništvo tržaškega tiska se ob tej priložnosti iskreno zahvaljujeta zadrugi Novi Matajur in tiskarjem ZTT za napor in razumevanje.

IZVRŠNI ODBOR SKGZ
ZALOŽNIŠTVO
TRŽAŠKEGA TISKA

ZA PARLAMENT SE POTEGUJE NAD 12 TISOČ KANDIDATOV

Nad 47 milijonov državljanov bo izbralo svoje predstavnike

Po včerajšnjem premoru za premislek, med katerim ni bilo ne volilnih zborovanj ne drugih tradicionalnih oblik volilne kampanje (razen seveda reklame v sredstvih množičnega obveščanja), se bodo italijanski državljani morali podati na volišča, da izvolijo novi parlament.

Po volitvah leta 1948 so najbrž letošnje politične volitve tiste, pri katerih so vsakršne napovedi in predvidevanja skrajno negotova in tvegana. Po padcu berlinskega zidu in zrušenju real-socialističnih režimov so letošnje namreč prve volitve v Italiji, pri katerih se ni več mogoče sklicevati na realno ali namišljeno nevarnost v Vzhoda. Tudi v italijanskem političnem življenju je zato izginila tradicionalna polarizacija dveh nasprotujočih si blokov in volilec ima možnost ideološko neobremenjene izbire. To najbrž povečuje negotovost, kot jo povečuje množica strank, ki se letos pojavljajo na volilnicah. In za še večjo negotovost, kdo bo lahko izvoljen, skrbi dejstvo, da je letos na volitvah za poslansko zbornico mogoče oddati en sam preferenčni glas.

Volilnih upravičencev, ki bodo poklicani, da glasujejo za poslansko zbornico, je letos nekaj nad 47 milijonov. Od teh je 22 milijonov 796 tisoč 566 moških in 24 milijonov 634 tisoč 916 žensk. Za senat je število volilnih upravičencev nekoliko manjše, saj za senat glasujejo samo državljani, ki so dopolnili 25. leto starosti. Po podatkih notranjega ministrva je k glasovanju za senat poklicanih 41 milijonov upravičencev in tudi v tem primeru so ženske v večini, saj število upravičenk presega 21 milijonov. Okoli štiri milijone pa je mladih, ki se bodo letos prvič udeležili volitev.

V tekmi za izvolitev v senat in poslansko zbornico je nad 12 tisoč kandidatov, ki nastopajo z okoli 90 različnimi simboli.

Na sliki: volilni plakati sodijo v tradicionalno volilno propagando, toda novi prijemi vse bolj izrivajo tradicionalne načine predvolilnega boja med kandidati.

OB DANAŠNJIH IN JUTRIŠNJIH VOLITVAH ZA SENAT IN POSLANSKO ZBORNICO

Kdo ima možnost izvolitve

Na današnjih in jutrišnjih parlamentarnih volitvah je možno glasovati za slovenske kandidate na različnih listah. Vsak Slovenec bo seveda volil po svojem prepričanju, dejanske možnosti izvolitve pa imajo ob množični podpori volilcev trije kandidati.

SENAT

Prof. **DARKO BRATINA** ima povsem realne možnosti za izvolitev kot kandidat DSL v goriškem okrožju, v katerem je bil tudi v preteklosti vselej izvoljen senator bivše KPI. Zato da bo izvolitev Bratine gotova, potrebuje DSL za senat čimveč glasov iz vse dežele. To pomeni, da bodo k izvolitvi Bratine prispevali vsi, ki bodo tudi na tržaškem na glasovnici za senat prečrtali znak DSL, pa čeprav bodo na glasovnici našli napisano drugo ime.

Darko Bratina

bil dovolj glasov za stranko in osebnih preferenc na Goriškem in v Furlaniji. Kdor želi podpreti Spetiča, mora na glasovnici prečrtati znak stranke in obenem napisati na prazno mesto njegov priimek.

Dr. **PAVEL FONDA** je kandidat na listi DSL za poslansko zbornico na Tržaškem. Ima možnost izvolitve, če bo stranka na tržaškem dosegla potrebno število glasov. Kdor želi podpreti Fondo, ki je na listi v konkurenci z italijanskim kandidatom, mora prečrtati znak DSL in oddati Fondi tudi preferenco, s tem, da napiše na ustrezen prazen prostor ob simbolu stranke tudi njegov priimek.

Stojan Spetič

Pavel Fonda

Uredniški odbor Novega Matajura

Zaradi pomembnosti tokratnih volitev in zaradi poziva, ki smo ga dobili od Izvršnega odbora Slovenske kulturno-gospodarske zveze, smo se odločili, da izdamo posebno številko Novega Matajura.

To smo storili s težkim srcem, a v prepričanju, da bo naš trud koristil vseh slovenski javnosti, ki je postavljena pred pomembno volilno nalogo. Zavedamo se tudi delikatnosti odnosa, ki je nastal med novinarskim kolektivom Primorskega dnevnika in vodstvom podjetja. Sicer upamo, da bi čimprej prišlo do ugoditve nesoglasij.

S tem v zvezi je povsem razumljiva določena razdvojenost našega novinarskega kolektiva, ki mu je pri srcu tudi solidarnost do kolegov na dnevniku.

UREDNIŠKI ODBOR NOVEGA MATAJURJA

POSLANSKA ZBORNICA

Dosedanji senator **STOJAN SPETIČ** tokrat ne kandidira za senat, pač pa je nosilec liste SKP za poslansko zbornico na Tržaškem in v okrožju Videm—Gorica—Pordenon—Belluno. Glede na volilne količnike je manjša možnost, da bi bil izvoljen na Tržaškem, ima pa možnost izvolitve, če bo do-

TEHNIČNI NAPOTKI ZA VOLITVE

NA 2. STRANI

Kako volimo

Volilni sedeži bodo odprti danes od 7. do 22. ure in jutri od 7. do 14. ure.

Na volišča je treba priti z veljavnim osebnim dokumentom in volilnim potrdilom. Če volilec nima veljavnega osebnega dokumenta, lahko voli, če njegovo istovetnost potrdi volilni upravičenec, ki je že izrazil svoj glas.

Kdor volilnega potrdila ni dobil na dom, ga mora dvigniti v volilnem uradu svoje občine.

Na volišču nam bodo izročili dve glasovnici, eno za senat in eno za poslansko zbornico.

Na glasovnici za senat so imena in priimki kandidatov že natisnjeni, tako da je treba prečrtati samo simbol stranke.

Na glasovnici za poslansko zbornico moramo prečrtati simbol izbrane stranke, na prazno mesto poleg simbola stranke pa lahko napišemo eno samo preferenco s tem da napišemo točen priimek izbranega kandidata. Opomba: če hočejo slovenski volilci podpreti izbranega kandidata, morajo napisati njegov priimek, če ne bo glas veljaven samo za stranko in ne za kandidata.

Številke so prepovedane in pomenijo razveljavitev glasovnice.

Če naredimo napako in se je zavemo pravočasno, moramo to takoj sporočiti predsedniku volišča, ki nam bo glasovnico zamenjal.

Bratina: Le DSL lahko jamči izvolitev slovenskega predstavnika v senat

Z Italijani govori italijansko, s Furlani furlansko in s Slovenci v svojem maternem jeziku, slovenščini. Na ta način želi izraziti svojim sobesednikom vse svoje spoštovanje do njihove narodne pripadnosti in identitete, ki je tudi odraz njegovega globokega doživljanja problema identitete. Gorico, pa tudi vso deželo, meni, je treba podoživljati v vsej njeni zanimivi kompleksnosti z upoštevanjem in ovrednotenjem kulturnega, zgodovinskega in verskega bogastva. Ter ji nakazati evropske perspektive.

Med vsemi Slovenci, ki kandidirajo na teh političnih volitvah, ima Darko Bratina, kandidat DSL za senat v goriškem okrožju, največje možnosti izvolitve. Kako doživlja to skoraj »obsodbo« na uspeh?

BRATINA: V ponedeljek zvečer bo jasno, ali gre za »obsodbo« na uspeh. Lahko pa rečem, da je DSL zastavila kandidaturu slovenskega predstavnika za senat tako, da mu je zagotovila najbolj ugodno volilno okolišje. To pa pomeni, da Slovenci imajo eno samo izbiro, eno samo koristno možnost, če si želijo slovenskega senatorja: ali volijo za DSL, ali je - gledano seveda z nacionalnega zornega kota - vsak glas za katerega koli senatorskega kandidata drugih strank zgubljen. To bi rad poudaril, tudi mimo polemik o skupnem slovenskem kandidatu, ker določeni političantski vrhovi, tudi slovenski, prevečkrat na zvit in nepošten način dobesedno »farbajo« lastno ljudstvo. Osebnost pa le zaupam v treznost in pamet slovenskih poštenih volivcev. K temu bi rad dodal, da je v Italiji Slovencev naklonjena predvsem levica - in ne samo DSL, pač pa tudi SKP, mreža, zeleni itd. Stališče vladnih strank pa je do tega bolj vprašljivo. In zaradi tega - to je politična, ne pa ideološka ocena - mislim, da manjšinci ne bi smeli imeti dvomov. Nikomur ni prepovedano trditi, da se sonce vrta okoli zemlje, a resnica je povsem nasprotna. Trezna politična analiza kaže, da je perspektiva za rešitev slovenskega vprašanja na levi. Zato si upam pozvati vse slovenske volilce, naj volijo za DSL, če želijo izvoliti slovenskega predstavnika v senat. Mehanizem volitev za senat pa je tak, da vsak glas za DSL v deželi prispeva k izvolitvi kandidata v goriškem okrožju.

Če se ne motim, je to prvič po sedemdesetih letih, da ima goriški Slovenec spet možnost izvolitve v parlament. Ali bo to vneslo novo dinamiko v našo narodnostno skupnost, saj je bil doslej slovenski parlamentarec tradicionalno izvoljen v Trstu?

BRATINA: Demokratična stranka levice se je odločila za kandidaturu Slovencev za senat v goriškem okrožju, ker daje danes to okolišje večje jamstvo kot tržaško. Ne vem, če bo to vneslo novo dinamiko v narodnostno skupnost. Sklicujoč se na duh tako Srebrnič kot Besednjaka, zadnjih goriških parlamentarcev, lahko jamčim, da če bom izvoljen, ne bom diskriminiral nikogar, ne teritorialno ne ideološko.

Tokratna volilna kampanja je v vsedravnem merilu nenavadna, pri nas pa precej medla. V ospredju pa je vsekakor slovensko vprašanje. Kako to ocenjujete?

BRATINA: Nedvomno gre za težko in čudno volilno kampanjo. Občutiti je sicer pričakovanje, da bi se kaj spremenilo, težko pa je predvideti, kako se bo spremenilo. Mnenjske raziskave kažejo, da je okoli 40 odstotkov volilcev še negotovih. Za koga se bodo odločili, bomo videli v ponedeljek, nedvomno pa je, da se bo ta masa negotovih nekam »prelila«. Če se bodo še neodločeni koncentrirali na levičarske stranke, bo to jasen znak o zahtevi po spremembah, če bi se pa negotovi odločili za lige ali razpršili glasove, bo prihodnost

Darko Bratina

bolj komplicirana. Želel pa bi, da bi sedanjim vladnim strankam onemogočili nadaljnje vladanje, saj glede na stanje v Italiji, od kriminala do problema državne zadolžitve, niso vredne zaupanja. V ta okvir sodi tudi problem zakonske zaščite Slovencev. Če doslej niso znale rešiti problema zaščite, ni pričakovati, da bi ga znale ustrezno rešiti v prihodnje zlasti ob upoštevanju stanja na Tržaškem.

Toda neodločenost in nezaupanje ljudi nista tudi posledici razpršitve na levičarje?

BRATINA: Razpršitev levice obstaja, kljub tej razčlenjenosti pa je možno, da levica dobi nek skupni imenovalec, kot je pokazal na primer referendum. Politični ključ za levico je predvsem ta: vsaj ena stranka mora postati protiutež tisti stranki, ki se deklarira za levičarsko, mislim na PSI, zagovarja pa bolj desničarska stališča, pri čemer nočem istovetiti socialistov z vodstvom PSI. Če je poleg PSI na levi še ena stranka, ki zbere zadostno soglasje, bodo tudi socialisti prisiljeni, da se pomaknejo bolj na levo. In največ možnosti, da postane tak združevalni dejavnik levice, ima ravno DSL. Ta stranka seveda ne zajema vse levice, pri volitvah pa se postavlja problem koristnega glasu levici, kar v tem primeru po moji oceni pomeni utrditev DSL.

Predstavljate se kot slovenski kandidat in obenem kot kandidat celotnega volilnega okrožja, ki bo znal dojeti potrebe celotnega območja. Katere so glavne programske točke, ki jih bo zagovarjal Darko Bratina, če bo izvoljen?

BRATINA: Poudariti je treba, da če bomo izvolili Slovence v senat, se bomo za tako izvolitev morali zahvaliti tudi italijanskim volivcem na levi, vključno tistim goriškim katoličanom, ki so se že opredelili za mojo izvolitev. Zaradi tega se na Goriškem obračam do Furlanov v furlanščini, do Italijanov v italijanščini in do Slovencev v slovenščini. Zdi se mi, da se sožitje ne sme omejevati samo na deklarativnost, pač pa se mora odražati v vsakdanji praksi. Zato se volilec predstavljam kot trojezičen človek, odraz naše stvarnosti. Kot mi je pri srcu, da bi čimprej dosegli globalni zaščitni zakon, se moram prav tako zavzemati za zaščito vseh manjšin, še zlasti pa tiste, ki je nam najbližja, furlanske. Toda sožitje nima samo jezikovnih in narodnostnih implikacij. Ko bo ta vozal razrešen, bodo nedvomno ovrednoteni vsi človeški resurzi, s čimer bodo ustvarjeni pogoji za bolj normalno, pa tudi bolj učinkovito delo v politiki, v družbi in v gospodarstvu.

Če bi sedaj strnili: kateri je pomen nedeljskih volitev?

BRATINA: Nedeljske volitve naj bi odgovorile predvsem na vprašanje, če se bo italijanska družba preusmerila in se zavzela za bolj demokratično perspektivo, če bo odločno stopila na pot v Evropo....

In bolj specifično za naše razmere...

BRATINA: Osebnost sem se odločil za DSL zaradi sprememb, do katerih je v njej prišlo. Skušam biti odprt človek, brez ideoloških predsodkov, pri srcu sta mi svoboda in suverenost ljudi. Ko nekdo stopi v politiko, se spoprime z nešteti velikimi in majhnimi problemi, metodologija reševanja pa

mora biti enotna. Vprašanje je sicer, kakšni bodo izidi volitev, kljub temu pa se mi zdi, da ima moja kandidatura na Goriškem, kjer je sožitje vendarle nekoliko drugačno kot na Tržaškem, nek pomen: gre za to, da ta prostor uveljavimo kot resnični povezovalni člen med območjem na tej strani meje in tistim na drugi strani meje. Potrebna bo vrsta predlogov in načrtov, da bi se prav ob meji zgostila mreža sodelovanja, s čimer bi naš obrobni položaj lahko postal primer širšega evropskega sodelovanja v sodobnem evropskem duhu. To je izziv za vse politike, za FJK in Slovenijo. Izhajajoč iz pozitivnih rezultatov iz preteklosti - četudi so bili nekoliko omejeni - bi morali pripraviti vrsto bolj drznih projektov, za katere pogoji obstajajo. Seveda je precej tudi odvisno od tega, kdo nek tak prostor zastopa, končna odločitev pa le pripada volilecu, saj oni izbirajo, kakšnega predstavnika želijo.

Je bila prav potreba po drznih projektih, ki je silila prof. Darka Bratina, da se je šel politiko?

BRATINA: Na univerzi sem bil v mladih letih zelo aktiven. In tudi pozneje sem bil neke vrste političen človek, čeprav ne strankarsko angažiran. Ena od mojih skrbi je bila, da bi prišli do vidnega premika na levi in po potresu na Vzhodu - čeprav se nekomu to lahko zdi tragično - so se na primer za DSL uresničili pogoji za drzno, ideološko neobremenjeno politiko za spremembe v tem svetu v smeri večjega osvobajanja. To pa ne sme ostati na ravni gesla, pač pa je treba udejaniti v praksi. In za to se bom zavzel.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Aleksij Pregarc:

ČRNI GALEBI

Režija: JOŽE BABIČ

V torek, 7. aprila ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v Gorici
Abonma RED A in RED B

Vozni red avtobusa: 19.45 Poljane; 19.50 Doberdob; 19.55 Jamlje (gostilna Pahor); 20.00 Dol (gostilna Devetak); 20.05 Gabrje; 20.10 Sovodnje (Kulturni dom); 20.12 Sovodnje (pri Ušarju) in 20.15 Štandraž.

ENTE FIERA UDINE ESPOSIZIONI

4.-12. APRIL 1992

sobota in nedelja 10-23
delavniki 16-23

CRUP
Cassa di Risparmio
di Udine e Portofino

HOBBY • ŠPORT • TURIZEM • PROSTI ČAS

novi matajur

Odgovorni urednik:
JOLE NAMOR

Izdaja:

Sp. Coop. Novi Matajur a r.l.
Čedad / Cividale

Fotostavek: ZTT
Tiska: EDIGRAF
Trst / Trieste

Včlanjen v USPI / Associato all'USPI

Settimanale - Tednik
Reg. Tribunale di Udine n. 18987
Naročnina - Abbonamento
Letna za Italijo 32.000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Conto corrente postale
Novi Matajur Čedad - Cividale
18726331

Za Slovenijo - Žiro račun 50101 -
601 - 85845 - «ADIT» 61000 Ljubljana -
Vodnikova, 133 - Tel. 554045 - 557185 - Fax: 061/555343
Letna naročnina 700.- SLT
Posamezni izvod 20.- SLT

OGLASI: 1 modulo 23 mm x 1 col
Komericalni L. 25.000 + IVA 19%

Negotovost vlada tudi na Goriškem

Če se je na prejšnjih parlamentarnih volitvah dalo z dokajšnjo gotovostjo ugotoviti, kdo ima največ možnosti za izvolitev, je tokrat položaj precej bolj zapleten in to predvsem zaradi uvedbe ene same preference in povečanega števila nastopajočih strank in gibanj.

V goriškem senatnem okrožju ima največ možnosti za izvolitev slovenski predstavnik DSL Darko Bratina, ki bi moral po vsej verjetnosti zbrati določeno število glasov tudi zunaj strankinega kroga. V bistvu se je na Goriškem ustvaril poseben »dvojboj« med Darkom Bratino in demokristijanskim kandidatom in bivšim goriškim županom Antoniom Scaranom, ki tudi računa na izvolitev.

Scaranu polena pod noge mečejo nekateri krogi (tudi zelo blizu ali celo v KD), ki so se javno opredelili proti bivšemu goriškemu županu. Krivijo ga, da je med desetletnim županovanjem delal dokaj samoglavo in v škodo goriški skupnosti. V kolikšni meri bo ta protikampanja škodila morebitni izvolitvi Scarana, je težko reči, brez dvoma pa bo Scaranu obubožen za lepo število glasov.

Kar zadeva poslansko zbornico, je položaj podoben. Ob demokristijanu Lucianu Rebulli tudi Stojan Spetič lahko računa na izvolitev v parlament.

Povedati pa je treba, da sam Rebulli ne spi na lovorikah, saj tudi zanj ena sama preferenca predstavlja nevarno paš. Tržiški predstavnik KD je namreč pristaš Biasuttijeve struje. Zaradi

ttega obstaja možnost, da si bivši predsednik deželne vlade tudi na Goriškem zagotovi veliko število preferenc in jih s tem odzame Rebulli. Da bi vsaj delno omilili takšen nevaren »preliv« preferenc, velja povedati, da je Adriano Biasutti svojo volilno kampanjo osredotočil izključno na Videmsko.

Za Spetiča pa velja predvsem dejstvo, koliko glasov bo v goriško-videmskem okrožju dobila stranka Komunistične prenove. Govori se, da je od 4,5% navzgor možna izvolitev enega predstavnika, ki bi v tem primeru moral biti prav nosilec liste Stojan Spetič.

Na listi Zelenih smejočega se sonca je tudi slovenski kandidat Marko Marinčič. Tudi to gibanje ima v tem okrožju možnost, da izvoli svojega predstavnika v parlament. Največ možnosti ima sicer nosilka liste Miriam Calderari. Temu gibanju bi lahko račune prekrižali Zeleni federalisti, na listi katerih se predstavlja tudi Bogdan Butkovič.

Več Slovencev je tudi na listi Federalizem, na kateri se predstavlja Slovenska skupnost, ki nima večjih možnosti za uspeh. Furlanska socialista Gabriele Renzulli in Roberta Breda računata tudi na pomoč Goričanov (tudi Slovencev) za ponovno potrditev v parlamentu, ki je skoraj gotova.

Kandidati drugih strank z Goriškega se bodo težko povzpeli na prva mesta svojih list. Edino socialdemokrat Francesco Espoito ima kakšno možnost uspeha.

KAKŠNA SO MNENJA V ODNOSU DO SLOVENSKE NARODNOSTNE SKUPNOSTI

Različne ocene strank

DEMOKRATIČNA STRANKA LEVICE. »Za nas Slovence na Goriškem bodo volitve izredne važnosti. Po skoraj 70. letih se končno ponuja konkretna možnost, da bi

lahko izvolili slovenskega kandidata za senat v goriškem volilnem okrožju.

Univerzitetni prof. Darko Bratina je tisti slovenski kandidat, ki ima konkretne možnosti, da bo izvoljen. Prepričani smo, da je to zgodovinska priložnost, ki je goriški Slovenci ne smemo zamuditi. Zaradi tega pozivamo vse Slovence, naj ne glede na strankarsko pripadnost in ideološko prepričanje, oddajo svoj glas Darku Bratini. Gotovi smo, da si bo resno in dosledno prizadeval za naše pravice.

Skupina goriških Slovencev
Senat: Darko Bratina.

STRANKA KOMUNISTIČNE PRENOVE. »Zamejski Slovenci imamo prvič edinstveno priložnost, da lahko glasujemo za istega kandidata. Stojan Spetič kandidira namreč v vseh okrožjih, kjer strnjeno živimo v F-JK.

Vsi imamo torej možnost, da na osnovi opravljenega dela in dosežkov ocenimo, ali mu še lahko naprej zaupamo, da bo znal učinkovito braniti naše pravice in uveljaviti naše skupne koristi.

Sledi podpis 35 levičarskih inte-

lektualcev iz goriške, videmske in tržaške pokrajine.

Poslanska zbornica: Stojan Spetič. Senat: Stanko Maligoj.

SOCIALISTIČNA STRANKA. »V času nejasne bodočnosti in vse večjih težav gospodarskega in sploh družbenega značaja je izrednega pomena, da bo parlament izraz ljudi, ki se bodo potegovali in si prizadevali za napredek naše družbe. Z glasom za PSI se zagotovi napredek in se prepreči vsakovrstno politično avanturo.

Oddati preferenco tistim kandidatom (med temi sta tudi Gabriele Renzulli in Roberta Breda), ki so Slovincem pomagali, pomeni izreči jasno in nedemagoško podporo naši slovenski narodnostni skupnosti.

Prazne besede ali protesti iz opozicijskih vrst niso in ne bodo veliko pomagali naši stvari.

Slovenska komisija PSI za Goriško
Poslanska zbornica: Aldo Mazola in Valentino Noacco.

ZELENI FEDERALIZEM. Vprašanje nacionalnih manjšin sodi v osrednji program Zelenih federalizem. Vse narodnostne skupnosti namreč morajo imeti možnost za kulturni in vsesplošni razvoj.

Kultura zaščite, je torej nosilni steber predstavnikov tega giba-

nja, ki si obenem prizadeva tudi za takšen odnos z naravo in okoljem, ki bi preprečil vse večjo prisotnost kvarnih posledic industrijske družbe.

Poslanska zbornica: Bogdan Butkovič. Senat: Bogdan Butkovič.

ZELENI SMEJOČEGA SE SONCA. To gibanje glavno skrb posveča okolju in zdravju ljudi. Vprašanje okolja pa ne pomeni kako drevesce več, marveč je tre-

ba povsem preoblikovati onesnažujoče proizvodne sisteme in spremeniti potrosniški način življenja.

Glede manjšin ugotavljajo, da se namesto sedanjega modela etničnega ločevanja, ki koristi nacionalistom v večini in sami manjšini, zavzemajo za odprtost, medetnični dialog in sodelovanje.

Poslanska zbornica: Marko Marinčič.

FEDERALIZEM. Slovenska skupnost si prizadeva za pravični zaščitni zakon, za zajamčeno zastopstvo manjšin v parlamentu,

deželnem svetu in drugih izvoljenih telesih, za samostojni nastop in solidarnost med manjšinami, za sožitje na naših tleh ob zavračanju protislovenske gonje ter za večjo moč manjšin v novem parlamentu.

Poslanska zbornica: Mirko Spazzapan, Salvatore Venosi. Senat: Andrej Bratuž.

Za poslansko zbornico en sam preferenčni glas

Nekaj koristnih informacij in rezultati z zadnjih političnih volitev v deželi Furlaniji-Juljski krajini

Dejstvo, da bomo 5. in 6. aprila prvič glasovali po novem sistemu, ki omejuje možnost oddajanja preferenčnega glasu le na enega kandidata, prinaša vrsto novosti pri volitvah za poslansko zbornico.

Vsak volilec ima torej pravico dati svoj glas za stranko in izraziti samo 1 preferenčni glas, kar pomeni, da ob znaku stranke lahko napiše ime in priimek ali samo priimek kandidata. V primeru homonimije - kot obvešča Ministrstvo za notranje zadeve - je treba napisati ime in priimek kandidata in, ko bi bilo potrebno, tudi njegov datum rojstva. Nikakor ni dovoljeno izraziti preferenčnega glasu s številko. V takem primeru se preferenca ne upošteva.

V primeru, da se volilec odloči samo za glas stranki, ne izrazi, kot so nekateri pisali, preferenčnega glasu za nosilca liste.

V okrožju Videm-Gorica-Pordenon-Belluno bomo izvolili 13 poslancev. V prejšnji mandatni dobi so v tem okrožju bili izvoljeni na listi KD: Santuz Giorgio (51.802 preferenc), Bertoli Danilo (36.222), Agrusti Michelangelo

(29.640), Rebulli Luciano (25.710), Orsini Gianfranco (23.382); na listi KPI: Pascolat Renzo (11.418), Gasparotto Isaia (11.378), Fachin Silvana Schiavi (6.414); na listi PSI: Renzulli Gabriele (17.825), Breda, Roberta

(14.009), De Carli Francesco (13.814); na listi PSDI Martino Scovacicchi (4.984) in za MSI Gastone Parigi (7.396).

Na zadnjih političnih volitvah je torej KD prejela v tem okrožju 35,7% glasov (300.480), KPI 19%, PSI 18,5%, PSDI 4,8%, PRI 3,6%, PLI 2%, MSI 5,1%, Slovenska skupnost 0,3%, Furlansko gibanje 1,6%, Proletarska demokracija 1,6% in Radikalna stranka 3% glasov.

Volilni sistem za poslansko zbornico predvideva izvolitev na proporcionalni ravni ob upoštevanju ostanok iz skupne državnega kotla. Za senat pa v posameznih okrožjih stranke predstavijo po enega kandidata, kar pomeni, da je toliko okrožji, kolikor je senatorjev. V Furlaniji-Juljski krajini izvolimo 7 senatorjev in sicer v naslednjih okrožjih: Trst-1, Trst-2, Gorica, Čedad, Videm, Tolmeč in Pordenon.

V čedadsko okrožje spadajo občine Ahten, Čedad, Dreka, Fojda, Grmek, Prapotno, Podbonesec, S. Lenart, Špeter, Sovodnje, Srednje in Tavorjana. V okrožju Tolmezzo so tudi občine Bardo, Naborjet-Ovčja vas, Možac, Neme, Pontabelj, Rezija, Tipana, Čenta in Trbiž.

Na zadnjih volitvah so bili izvoljeni v senat: Paolo Micolini (KD - Čedad), Mario Fioret (KD - Pordenon), Claudio Beorchia (KD - Tolmeč), Nereo Battello (KPI - Gorica), Stojan Spetič (KPI - Trst-2), Arduino Agnelli (PSI - Trst-1) in Franco Castiglione (PSI - Videm).

Na volitvah za senat je KD prejela 36,2% glasov (268.789), KPI, 21,4%, PSI (skupaj s PSDI in PR) 19,8%, PRI 3,9%, PLI 2,9%, Slovenska skupnost 0,7%, MSI 6,1%, Zeleni 3,5%, Furlansko gibanje 2,2% in Liga veneta 1,08%.

Danes in jutri volitve za obnovo Parlamenta

Oggi e domani si vota per Camera e Senato

POSLANSKA ZBORNICA

Okrožje VIDEM-BELLUNO-GORICA-PORDENON

Qualche pensiero prima del voto...

Sopravvissuti al bombardamento di spot elettorali e belle promesse, alle moviole con i candidati, alle autointerviste ed ai "santini" intrufolati nelle cassette delle lettere o nei tascini delle giacche? Se sì, onore al merito, il peggio è passato. Possiamo avviarci con tutta tranquillità a dare il nostro voto, diligentemente, dopo aver però abbondantemente riflettuto.

Riflettere non è verbo che va molto di moda, al giorno d'oggi. Forse perché non si ha il tempo di farlo, forse perché costa troppa fatica. Mi viene da scrivere che non riflette di certo chi fucila, imbratta, ruba e distrugge delle tabelle segnaletiche bilingui, o anche solo non condanna, non s'indigna per questi atti, o pensa che le tabelle rappresentino un'offesa per qualcuno o per qualcosa.

Ma sbaglio, il discorso è un altro, va visto da un'altra angolazione: chi fa questo non può in alcun modo riflettere, non ha i mezzi per farlo.

Noi, invece, che modestamente questi mezzi pensiamo di averli, siamo tenuti a fermarci un attimo ed a pensare, soppesare e quindi giudicare. Il voto del 5 e 6 aprile non è uno scherzo, non è un voto da buttare, non è un voto già deciso: è, crediamo, un voto decisivo. Non ci deve dire solo chi ci governerà per i prossimi cinque anni. Ci deve dire se per la prima volta dopo anni ed anni di falsa, oscura, grottesca democrazia siamo capaci di andare oltre, di costruire assieme qualcosa di valido e diverso. I mezzi,

gli uomini, le idee, le possibilità ci sono, forse per la prima volta sono reali. Non è il caso di fare nomi. Chiunque pensi e dica: è venuto il momento di cambiare, ci vogliono riforme istituzionali, ci vuole un metodo onesto di gestione economica, ci vogliono progetti per i giovani, per il lavoro, ci vuole un'informazione libera, rispetto per l'ambiente, ci vuole cultura, ci vuole giustizia, ci vuole anche una legge di tutela per gli Sloveni e per tutte le minoranze della quale gli Italiani non si debbano vergognare, chiunque dica questo con onestà (e l'onestà si riconosce, signori, se si ha voglia di riconoscerla) e non solo per promettere niente, merita il nostro voto.

Qualche giorno fa un signore ha parlato ad Udine, davanti a molta gente, a molti giovani. Si chiama Michele Santoro, è il conduttore di Samarcanda. Ha detto delle cose importanti. Ha parlato di speranza lui, che è stato fatto tacere, seppur solo televisivamente, dal potere, da chi non vuole che la gente sia protagonista della società odierna. Ha detto: "La cosa fondamentale è che noi siamo".

Dal 5 aprile potremo anche sapere se saremo, se cioè continueremo ad essere calpestati, sfruttati o nella migliore delle ipotesi ignorati dalla politica delle tessere e dei favori, delle false promesse e delle parole che non dicono niente, o se avremo avuto per una volta il coraggio di guardare, tutti insieme, oltre.

Michele Obit

V ospredju vprašanje naše zaščite

Zveza Slovencev videmske pokrajine je izkoristila priložnost današnjih volitev, zato da se je predstavila celi vrsti kandidatov za Senat in Poslansko zbornico. Njena glavna skrb je bila vzpostaviti nove stike, poglobiti stara prijateljstva in hkrati poglobiti vprašanje zakonske zaščite slovenske skupnosti v naši pokrajini in v vsej deželi F-JK oziroma predočiti vsem sogovornikom najbolj pereče odprte probleme. V ospredju je

bilo seveda vprašanje priznanja in podpore špeterske dvojezične šole.

V vseh pogovorih je bil v središču pozornosti vladni zakonski osnutek in s strani Zveze Slovencev poudarek na potrebi po bistvenih popravkih in izboljšavah. V sozvočju glede vsebine in kvalitete zakonske zaščite smo bili tokrat kot v preteklosti s strankami leve, z Demokratično stranko levice (Ceschia in Bratina), s

Stranko komunistične prenove (Spetič) in s socialistično stranko (Renzulli). Do koristne izmenjave mnenj je prišlo tudi s Slovensko skupnostjo (Špacapan in Legiša). Na isti valovni dolžini smo bili tudi z Zelenimi smejočega se sonca (Marinčič in Calderari). Tudi s KD (Bertoli in Micolini) se odpira nek dialog, pa čeprav na krajevni ravni stvari gredo bistveno drugače. Druge stranke niso sprejele vabila na pogovor.

SENAT - Okrožje GORICA

	Franco Obizzi		Antonio Scarano		Paolo Tomè
	Diodato Bratina (detto Darko)		Andrea Bratuz		Luciano Glorgi
	Stanislao Malligoi		Sergio Cosma		Luciano Gentile
	Rinaldo Bosco		Gianfranco Delust		
	Deodato Butkovic		Claudio Corradi		

SENAT - Okrožje VIDEM

	Alberto Cojutti		Claudio Beorchia		Antonino Tamburlini
	Sergio Cadorini		Luigi Ceserani		Bruno Blasutti
	Amedeo Giacomini		Amerigo Cozzi		Maria Teresa Valent
	Mirella Di Carlo		Franco Castiglione		
	Bruno Pedone		Andrea Benedetti		

SENAT - Okrožje ČEDAD

	Pierluigi Comelli		Paolo Micolini		Paolo Tomè
	Giorgio Mattassi		Salvatore Venosi		Stefano Semenzato
	Claudio De Martin		Sergio Tosoratti		Alfredo Marliotti
	Rinaldo Bosco		Corrado Cecotto		
	Valter Petrizzo		Daniele Mummolo		

SENAT - Okrožje TOLMEČ

	Sisto Job		Diego Carpenedo		Rolando Passon
	Andrea Beltrame		Salvatore Venosi		Gian Paolo Della Schiava
	Giuseppe Tam		Dario Zearo		Antonio Pizzi
	Rinaldo Bosco		Franco Castiglione		
	Beppino Del Bianco Rizzardo		Bruno La Bruna		

V četrtek v Trstu zaključni koncert Glasbene matice Gost Trio Lorenz

Letošnjo abonmajsko koncertno sezono Glasbene matice, v kateri ni manjkalo tudi zamejskih slovenskih glasbenih poudarjalcev, bo prihodnji četrtek zaključil nastop priljubljenega Tria Lorenz, kateremu se bo priključila nam že dobro poznana sopranistka Olga Gracelj.

Tudi izven matične domovine cenjen klavirski Trio Lorenz sestavljajo bratje Primož (klavir), Tomaž (violina) in Matija (violončelo). Vsi trije so diplomirali na Akademiji za glasbo v Ljubljani in že kot študentje so pogosto nastopali, med drugim tudi v Trstu. Po diplomu so se izpopolnjevali s prof. Pfeiferjem v Ljubljani, z G. Agostijem na Akademiji sv. Cecilije v Rimu in s S. Lorenzjem v Sieni. Prvič so nastopili leta 1954, odtlej je njihova koncertna kariera zavzemala vse širši obseg. Gostovali so v raznih glasbenih centrih v Jugoslaviji, Italiji, po vsej Evropi, Kanadi, Braziliji, v Afriki, Aziji ter so povsod doživeli prodoren uspeh.

Njihov repertoar obsega večino pomembnih del to zasedbo od klasike do najnovejših glasbenih struj. Izvajajo številne slovenske skladbe ter z njimi seznanjajo glasbeni svet v tujini. Vsa dela svojega repertoarja izvajajo na pamet.

Kritiki ocenjujejo Trio Lorenz kot odlično uigran ansambel, ki izvorno muzicira.

Tudi sopranistka Olga Gracelj se je na koncertnem odru Glasbene matice že ponovno izkazala s svojimi odličnimi poudarjavami. Solopetje je študirala na Akademiji za glasbo v Ljubljani in na Royal Northern College of Music v Manchesteru. Po končanem študiju je l. 1978 koncertirala na Danskem in Finskem, na opernem odru pa je debitirala l. 1979 v Ljubljani. Doslej je upodobila že vrsto opernih likov, uveljavila pa se je tudi kot koncertna pevka in sodi danes brez dvoma med vrhunske slovenske glasbene poudarjalce. Njene umetniške kvalitete se potrjujejo tudi na tujih opernih in koncertnih odrih. Že med študijem je prejela v Londonu nagrado "The Countess of Munster Trust", za umetniške dosežke na domačih koncertnih in opernih odrih pa je l. 1985 prejela nagrado Prešernovega sklada.

V izvedbi Tria Lorenz bomo poslušali najprej Prvi klavirski trio

Joaquina Turine (1882-1949), španskega skladatelja, ki je poleg De Falle, Granadosa in Albeniza eden najvidnejših predstavnikov španske glasbe novejšega doba.

Rojen v Seville je po opravljenih glasbenih študijih v Parizu deloval v Madridu kot komponist, dirigent, pedagog in kritik. Poleg bogate klavirske produkcije so za Turinovo glasbeno snovanje pomembne operna glasba, med katero tudi tipično španske operne oblike »zarzuele«, simfonični poemi, samospevi, naboža glasba, kamor spada znamenita »La Procession del Rocio«, pa še dela za kitaro in vrsta zelo uspešnih komornih del. Iz njegovih skladb izstopajo tako glasbene prvine impresionizma kot tudi slikovite poteze andaluzijske ljudske glasbe.

Te so prisotne tudi v njegovih klavirskih triih, v katere skladatelj rad vpleta značilnosti španskega melosa še posebej zvočno barvitost in razgibani ritem.

Prvi del koncerta Tria Lorenz bo zaključil Klavirski trio (Pet stavkov za klavirski trio) češkega skladatelja Bohuslava Martinuja (1890 - 1959), najpomembnejšega češkega skladatelja našega stoletja, ki ga lahko smatramo kot pomembnega nadaljevalca glasbenega izročila, ki sta ga zapustila Smetana in Dvorak.

Martinu je zgodaj razodel svoj izjemni glasbeni talent in je že kot študent violine v Pragi napisal svoje glasbene prvence. V Parizu je bil njegov mentor A. Roussel, ki je odločilno vplival na njegov razvoj.

Pri svojem glasbenem snovanju je Martinu vsrkoval raznovrstne vplive od neoklasicizma, ekspresionizma, tudi elementa jazza. Njegova zdrava, elementarna muzikalna narava ga je obvarovala z elekticizmom. Bil je lahkotno snujoč ustvarjalec, duhovit v iskanju tonskih efektov in raznolik v tematiki. Čeprav ne more v svojih delih zatajiti svojega porekla iz čeških logov pa lahko govorimo o njegovem ne več nacionalnem slogu.

Martinujevih del je dolga vrsta - ducat oper, baleti, simfonije in zlasti bogata komorna glasba v najrazličnejših sestavih. Med orkestralnimi deli naj omenimo simfonični poem Spomin na Lidice, v katerem se češki umetnik oddolži spominu na nacistične vojne zločine in veličino češkega odporiškega gibanja v Lidicah.

Trio za klavir in godala (1930) je eno najbolj zanimivih Martinujevih del. Skladba je plod velike kompozicijske spretnosti in izredne svobode v polifonskem vodenju glasov. Zvočno ravnovesje posameznih instrumentov je dobro premišljeno. Od petih stavkov so značilni trije: začetni Allegro moderato z drobno izdelano tematiko, Adagio s polifonsko strukturo, ki spominja na Corellija, ter harmonsko polni Allegro moderato četrtega stavka.

V drugem delu koncerta bo na vrsti najprej Preludij nedavno preminulega skladatelja Ubalda Vrabca. Delo je naš zamejski skladatelj napisal leta 1975 za Trio Lorenz, ki ga je novembra istega leta v Trstu prvič izvajal.

S tokratno izvedbo se Trio Lorenz oddolži Vrabčevemu spomnu. V njegovem skladateljskem opusu je to edina skladba za klavirski trio. Skladatelj gradi to enostavno skladbo na eni sami melodični frazi, ki se v različnih tonalitetah štirikrat ponovi. Te fraze pa prekinjajo pester medigre, v katerih se vsi trije instrumenti krepko merijo med seboj. Skladba ni homofono zasnovana, glede harmonije pa dosledno odstopa od tonalnosti. S tem se slogovno uvršča med izrazite »izme« 20. stoletja.

Trio Lorenz bo s sodelovanjem sopranistke Olge Gracelj koncert zaključil s Sedmimi romancami za visoki glas in klavirski trio ruskega skladatelja Sergeja Rahmaninova, popularnega skladatelja priljubljenega klavirskega koncerta v c-molu.

Rahmaninov je v svojem življenju kot skladatelj, pianist in dirigent žel sijajne uspehe. Kot glasbeni ustvarjalec je stopal po poti Čajkovskega, ki je bil njegov veliki vzor. Nikoli ni bil inovator ter se ni priključil nobeni novejših glasbenih struj. Poleg vrste klavirskih Preludijev so najbolj uspeli njegovi štirje klavirski koncerti. Med komornimi deli je cenjen in često izvajan Klavirski trio op. 9. Isto velja za njegove samospeve in še posebej za romances, v katerih se skladatelj predaja široki lestvici občutij. Romance, ki jih bomo tokrat poslušali, je za glas in klavirski trio priredil Dimitrij Rogalj-Devieikov iz različnih zbirk samospevov.

GOJMIR DEMŠAR

Novi časi Društva slovenskih pisateljev

Stara vila na Tomšičevi ulici v Ljubljani, z vsemi skrivnostmi male klubske restavracije, od nekaj, v teh prelomnih časih pa še bolj, spominja na Hišo Gribojedova iz Mojstra in Margarete Mihajla Bulgakova. Letni občni zbor Društva slovenskih pisateljev v tej hiši je, kljub standardnemu dnevnemu redu za take prilike, tokrat napovedoval drugačne čase za slovenske literate, če že ne za slovensko literaturo. Predsednik društva Dane Zajc je otvoril zbor s pismom emigranta Tineta Debeljaka, dolgoletnega urednika zbornika Svobodna Slovenija (še ne tako dolgo tega je bila revija v Sloveniji na indeksu iz Buenos Airesa, v katerem piše, naj bi iz grba slovenskih pisateljev odstranili grb Osvobodilne fronte ter izbrali takšen grb, ki bi povezoval in ne ločeval).

Dane Zajc je zatem v svojem poročilu povedal, da se srečanja pisateljev pri Evropski uniji niso udeležili zaradi izključujoče politike te ustanove. Pogoste pripombe, da so slovenski pisatelji izgubili iz družbenega (kulturnega) življenja (v politiko), pa je zavrnil rekoč, da se društvo v prihodnje ne bo vmešavalo v politiko in se zavzel zato, da bi na prehodu v nov družbeni red iz prejšnjega sistema ohranili solidarnost med pisatelji. Kajti, kako bomo tiskali in prodajali knjige v družbi, kjer vlada revščina in so honorarji samostojnih kulturnih delavcev revni, po drugi strani pa bogatijo zmikavti v džungli nezakonitosti. Slovenski pisatelji nočejo postati skupinica podalpskih folklornih piscev in zahtevajo, da knjige niso obdavčene, če pa že so, naj se ta denar vrne knjigi.

Pismo Janka Mesnerja iz društva celovških pisateljev je bilo nekoliko očitajoče, češ da sta tako sedanji odbor društva pisateljev kakor oni iz prejšnjega režima ravnala z zamejskim društvom, kot da jih ni. Priporočal je celovško društvo za sprejem v matično društvo ter poslal tovariške in ne gosposke pozdrave.

Predsednik mariborskega društva pisateljev je grajal mrtvilo svojega društva in sam Maribor - »mesto strupene duhovne atmosfere«, kjer so skorajda potrebne »plinske maske«. Predsednik istega društva je kasneje dvomil v upravičenost take kritike pri tem, da sploh ni bil sklican sestanek mariborskega društva, kakor je povedal.

Zora Tavčar, predsednica Zdrženja primorskih pisateljev je opisala živahno dejavnost zdrženja in primorskih literarnih klubov ter glasil (Stopinja, Primorska srečanja, Fontana). S Primorskim dnevnikom so se dogovorili za mesečno rubriko, vendar je vprašanje, koliko bo Primorski dnevnik v prihodnje z novo politiko (povezali so se z Italijani) še imel prostora zanje. Verjetno se jim ne obetajo najboljši časi.

Po poročilu predsednika komisije za sprejem novih članov je Dane Zajc predlagal, da za častnega člana sprejmejo sarajevskega pesnika in prevajalca slovenskih del Josipa Ostija. Ob tem predlogu so nekateri opozarjali, da je več zaslužnih piscev in prevajalcev, ki bi si zaslužili takšno čast, nakar se je s precej glasnim posredovanjem Nika Grafenauerja naperjenim »proti slovenski zadržnosti«, kakor se je izrazil, debata zaključila v prid dvema častnima članoma: Josipu Ostiju in Lucu Ciglarju. Oba pesnika živita v azilu v Sloveniji. V debati za in proti je Svetlana Makarovič povedala, da so nekoč v Društvu slovenskih pisateljev sprejeli hortikulturista, katerega edina zasluga je bila, da je uredil maršalove vrtove na Brionih.

Janez Rotar je na zaostreno diskusijo odvrnil, da v Sloveniji preživljamo trenutke silne notranje krize, mizantropijo, to je ljudomrznost. Kamenje leti z vseh strani in namesto, da bi se sklicevali na kakršnokoli evangelijsko ali

drugačno izročilo, mrgoli pravnikov kakor nikoli poprej. Opozoril je tudi na vprašanje praznovanja Andričeve 100-letnice, do katerega se pri nas še niso opredelili. Poudaril je, da gre vendarle za edinega Nobelovega nagrajenca iz književnosti, ki so nam bile in nam bodo blizu.

Veno Taufer je govoril o pripravi na Vilenico ali plemen debate je nova paradigma Vilenice - iskanje novih identitet - različnosti, ki je od samega začetka poudarjena v statutu. Razpad univerzalizma in iskanje identitet, literarnih, kulturnih, motto pa je vzlet iz Puste dežele: »S temi drobci sem podprl svoje razvaline«. Na Vilenico je povabljenih 38 pesnikov in pisateljev iz 15. dežel, med njimi francoski filozof Alain Finkelkraut, Čeh Ivan Klima in Madžar Peter Estherhazi. Alain Finkelkraut je eden redkih Francozov, ki razume od kod in iz kakšnih korenin je zraslo gibanje za slovensko državo. Na lanskolnetnem srečanju v Parizu, ki se je imenovalo Evropa ali plemena (pod plemeni so bili mišljeni srednjeevropski nacionalizmi) se je zelo jasno izrazil proti izenačevanju šovinizma in nacionalizma. Pri pripravi Vilenice so nemajhne finančne težave, skrb Društva pisateljev ostane zbiranje sponzorjev.

Nadeljevati bo treba z delom za ustanovitev slovenske kulturniške zbornice, saj društva niso več delegatska baza in nimajo več vpliva. Na predlog o ustanovitvi fonda za socialno ogrožene pisatelje, ki jih bo več v novem družbenem redu s tržnim gospodarstvom, se je oglasil Peter Božič in dejal, da je treba prisiliti našo politiko, da bo začela drugače obravnavati umetniško delo. Društvo pisateljev se je zadnja leta ukvarjalo z vsemi mogočimi rečmi razen s tistimi, s katerimi bi se moralo kot sindikat pisateljev: da bi doseglo primernejšo davčno politiko, ustrežnejše honorarje.

Rečeno je bilo tudi, naj društvo postane stanovska organizacija. Zadnjih nekaj let je društvo omrtvičeno, saj se je ukvarjalo s politiko in se postavljalo vprašanje smiselnosti članstva v društvu omrtvičenih pesnikov in pisateljev. Ugotavljali so tudi, da so v društvu nekateri umetniki bolj enakopravni, neenakopravni pa je večina. Povabila na literarne večere dobivajo samo nekateri. Spraševali so se, po kakšnih kriterijih. Odgovor na očitke pa je bil, da je društvo volonterska organizacija, ki je odvisna od prostovoljnega dela nekaj članov. Zato očitke, kaj naj bi društvo vse bilo, zdaj ni umesten, ker še ni celovska organizacija. Poleg tega je po dolgoletnem političnem angažmaju prišlo do upada energije. Društvo nima kapitala in zato tudi ne vpliva - je bil odgovor na vprašanje, ali bo društvo kot bodoča celovska organizacija lahko ščitilo hrbet svojim članom, ko bo začel veljati zakon džungle zaradi pomanjkanja denarja za izdajanje knjig.

Svetlana Makarovič je ugotavljala, da bo število socialno ogroženih pisateljev naraslo in da so sedanji honorarji za nastope odločno prenizki. Možnosti za javno nastopanje avtorjev niso izkoriščene. Vsak avtor naj bi se zavedal, da je zakladnik svojega dela. Zavzemala se je za to, naj se umetniškega dela ne poklanja, publika ne sme priti zastonj, saj Slovenci nismo zrela za darila. Iz svojih izkušenj je bila pripravljena svetovati avtorjem glede nastopov. Peter Božič je opozoril na neizkoriščeno možnost financiranja s sponzorstvom.

Veno Taufer je upal, da se bo med servisom (državo) in kulturo počasi zgradil normalen odnos, saj sedanja slovenska država potrebuje pisatelje kot prejšnji režim.

NEVA MIKLAČIČ PREDAN

V Prosvetnem domu na Opčinah v priredbi Slavističnega društva Primorski slovenistični dnevi

Od četrta do sobote so bili v Prosvetnem domu na Opčinah Primorski slovenistični dnevi, ki jih je letos priredilo Slavistično društvo Trst - Gorica - Videm v sodelovanju z Zavodom za šolstvo RS iz Kopra in Nove Gorice. Dvevi, ki so se včeraj končali s strokovno ekskurzijo pri Sv. Ivanu, ki jo je vodil Samo Pahor, so bili letos posvečeni Vladimiru Bartolu in vprašanju slovenskega jezika v dvojezičnih razmerah.

Uvod v razpravo in razmišljanje primorskih slavistov je bilo četrtekovo srečanje s prešernim nagrajencem, pisateljem Borisem Pahorjem (na sliki Maria Magajne), ki je tudi kandidat na listi federalizem v senatnem okrožju Trst 1. Pahor je razgrnil svoje poglede na Bartola, večer pa je dopolnilo branje Bartolovih odlomkov v izboru Mirane Košute.

O Bartolu so razpravljali v petek dopoldne s posegi številnih preučevalcev Bartolovega dela, petkovo popoldne pa je bilo namenjeno vprašanju slovenskega jezika v dvojezičnih razmerah.

Tretji primorski slovenistični dnevi so predstavili tudi Bartolovo razstavo, ki jo je pripravila Narodna in študijska knjižnica v Trstu in bo na ogled v openskem Prosvetnem domu. Poleg vseh Bartolovih knjižnih izdaj (slovenskih in prevodnih) so bila razstavljena tudi pisateljeva avtobiografija Mladost pri Svetem

Ivanu, ki je izhajala kot podlistek v Primorskem dnevniku in ni nikoli doživela knjižne izdaje. Razstavljena je bila tudi Bartolova publicistika, izviren in za sloveniste iz Slovenije posebej dragocen pa je bil prikaz odmevov na Alamuta v italijanskem tisku ter razdelek Tržičani o Bartolu.

Zdravstvena enciklopedija dober družinski priročnik

Pri Državni založbi Slovenije je izšla Družinska zdravstvena enciklopedija. Gre za abecedni zdravstveni priročnik, ki ga je v originalu izdalo Britansko zdravniško združenje in angleška založba Dorling Kindersley v Londonu.

Slovensko izdajo pa je za Državno založbo pripravila vrsta slovenskih strokovnjakov od prevajalcev, urednikov, lektorjev in terminoloških strokovnjakov. Naj med njimi omenimo le prevajalce, ki so bili: Miha Likar, Dalja Sever Jurca, Tomaž Kiauta, Jaro Lajovic, Alenka Pretnar Darovec in Jože Darovec.

Sicer pa gre za knjigo velikega leksikalnega formata, ki obsega skoraj 1200 strani (!) in ki v besedi in sliki pove nestrokovnjaku vse, kar ga utegne zanimati v zvezi z zdravjem, boleznimi in zdravljenjem.

Zdravstvenih priročnikov raznih vrst imamo v slovenščini kar nekaj in zadnja leta so izhajali pod različnimi naslovi. Pri Državni založbi pa so podobno knjigo zadnjikrat izdali pred devetimi leti. To pa pomeni, da naš trg še zdavnaj ni zasičen, da tovrstne literature primanjkuje in da bo tudi sedaj izšla knjiga skoraj gotovo naletela na ugoden sprejem.

Dejstvo je namreč, da naj bi knjiga bila kvalitetna izdaja, kakor zagotavljajo založniki. Že to, da je knjigo izdalo Britansko zdravniško združenje kaže, da stoji za knjigo zdravniško združenje, ki mora skr-

beti za svoj ugled in ki se ne bo profaniralo s ceneno in ne-kvalitetno knjigo.

Družinska zdravstvena enciklopedija prinaša jasne, z ilustracijami podprte razlage o delovanju človeškega telesa in navaja podrobne podatke o simptomih, diagnozah in zdravljenju vseh splošno znanih, pa tudi manj znanih bolezni.

V nasprotju z drugimi podobnimi deli ta enciklopedija ne tolmači teorije enega samega avtorja in ne sili v ospredje kake metode ali diete. Namen knjige je pregled bolezni in najmodernejšega medicinskega znanja, ki ga v enciklopedični obliki posreduje skupina angleških strokovnjakov, izbranih od Britanskega zdravniškega združenja. Pri tem je treba vedeti dvoje: knjiga posreduje slovenskemu uporabniku angleško medicino, ki je nekoliko drugačna od nemške, ki prevladuje v Sloveniji in ki jo slovenski ljudje tudi najbolj poznajo. To pa je najbrž samo svojevrstna obogatitev.

Drugo kar je treba vedeti, pa je to, da je knjiga napisana kot enciklopedija, da so posamezna gesla (teh je okoli 5000) razvrščena po abecednem redu, kar pa zahteva tudi lapidarno, kratko in jasno razlago. Ob tem pa je treba ugotoviti, da knjiga le ni napisana preprosto, in da zahteva določeno izobrazbo ali predznanje uporabnika. In končno tudi okoli 2000 pretežno bar-

vnih ilustracij predstavlja posebno bogastvo te izdaje.

Ob slovenski izdaji je treba poudariti, da še nimamo slovenskega medicinskega terminološkega slovarja in da je prevajanje knjige zahtevalo še posebno skrb. Zato sta pri prevajanju sodelovala tudi dva terminološka strokovnjaka za medicinsko terminologijo in za zdravila.

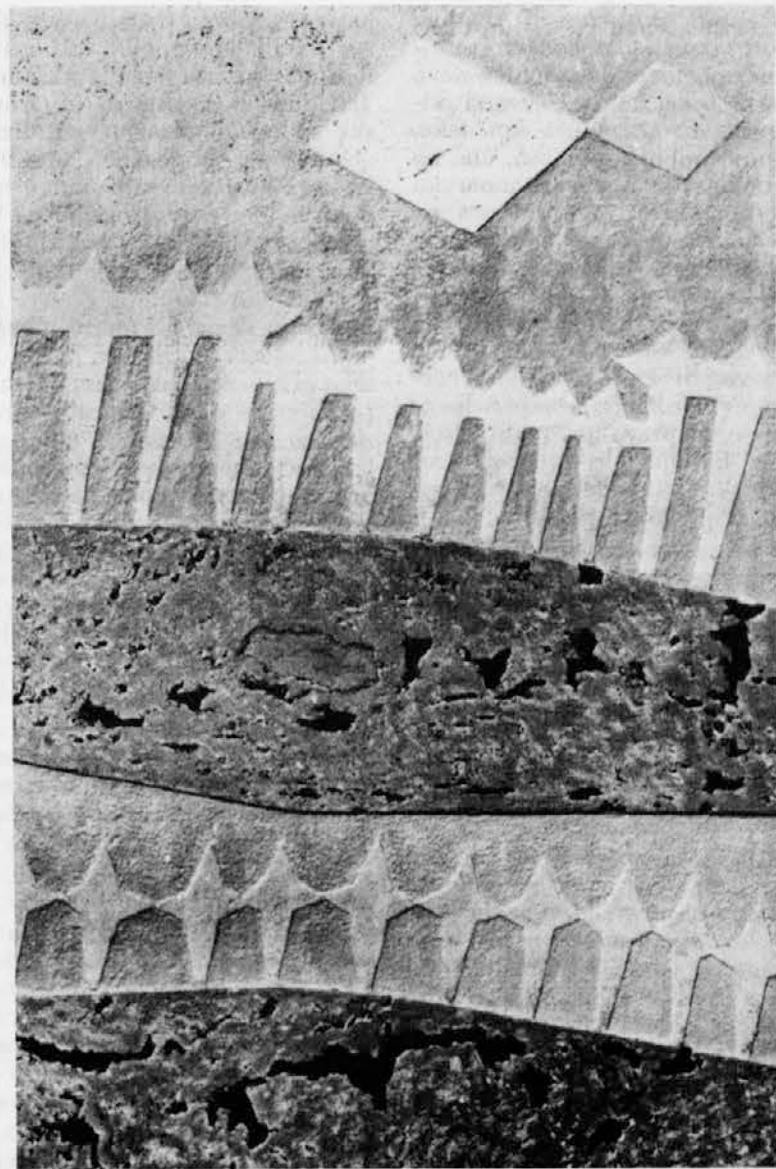
Navajanje zdravil pa je sploh predstavljalo poseben problem. Za mnoga angleška zdravila, ki so navajana v originalni izdaji, imamo Slovenci druga domača, pa ustrezna zdravila. Seveda pod našimi nazivi. Zato je na koncu knjige to posebej pojasnjeno. Ni pa bilo mogoče dodajati knjigi podatkov naše medicine, naših statistik in prikazov naših razmer, ker bi to razbilo celoten koncept izdaje in zasnovno posameznih gesel. Založba je pač predstavila kako deluje angleška in svetovna medicina, aplikacijo na naše razmere pa bodo zahtevnejši bralci morali dobiti drugje.

Ker pa se knjiga nanaša na človeško telo, na posamezne bolezni, kar velja enako za ves svet, bo knjiga tudi brez te domače aplikacije več kot koristna. Izdaja bo torej dragocen priročnik za vsakogar, ki se hoče seznaniti z zdravjem, z boleznimi, ustrojem človeškega organizma in s sodobno medicino. Bo torej več kot le priročna izdaja.

Oprema je skoraj luksuzna. Torej pripomb ni, le draga bo precej.

Sl.Ru.

Florentinski poklon umetniku Spacalu

V umetnostni galeriji Palazzo vecchio 2 v Firencah so minuli teden odprli razstavo lesorezov, kolažev in skulptur tržaškega slovenskega slikarja Lojzeta Spacala. Ob tej priložnosti so izdali tudi grafično mapo s tremi Spacalovimi grafičnimi listi in tremi poezijami Luce Giacchija, Micheleja Miniella in Pasqualeja Siana. Na sliki eno od razstavljenih del.

Esej Martina Buberja je izšel pri založbi Literatura

Modrost v pripovedih Hasidov

kovnjačev«, ko pa nam milijoni in milijoni žepnih izdaj križem po svetu naravnost pod nos molijo, kakšen mora biti format knjige, če naj bo prijetna za pogled in priročna? Pa kaj bi pridigali, povejmo raje kaj o vsebini.

Hasidizem je bil zadnji veliki mistični nauk aškenazov, vzhodnoevropskih Judov, konec 18. in tja do polovice 19. stoletja. Lahko bi rekli, da je bil duhovna reakcija na razsvetljsko politiko haskale, gibanja, ki si je prizadevalo za vključitev Judov v institucije evropskih matičnih dežel. Haskala je hotela, naj Judje opustijo jidiš in prevzamejo jezik matične države, naj se vera loči od države, naj opustijo pojmovanje o izgnanstvu in sprejmejo deželo, kjer živijo, za pravo domovino. Med zahodnimi aškenazi je to gibanje prevladalo, medtem ko je med poljskimi zmagal hasidizem, zlasti po treh delitvah Poljske konec 18. stoletja. Široke množice je bolj od optimističnih idej tolažil mistični nauk in panteizem hasidskega gibanja, nudi je nekakšno duhovno nadomestilo za fizično trpljenje in pogrome vzhodnoevropskih Judov pod carsko samovlado. Ponovil se je torej večni razkorak med čistim idealizmom elite in praktičnimi potrebami množic, razkorak, ki ga najdemo že v sami strukturi judovskega monoteizma: abstraktni »bog brez podob« rabinata je bil namreč v neprestani napetosti s potrebo pobožnega vernika po mitičnem svetu simbolov in čutnih prispeodob. Da ta napetost ni zlahka premostljiva, nam priča že zgodovina krščanstva, ki se je naposled vdalo tej privlačnosti antropomorfne, polne in žive podobe boga.

Pripovedi hasidov so pravzaprav pričevanja »pobožnih« (hasidov) o »pravičnih« (cadikih), tj. o duhovno-verskih voditeljih, katerim priznavajo verniki polbožansko avtoriteto. Za degustacijo je najbolje, če kar navedemo prgišče odlomkov.

Balšem je govoril: »Kaj pomeni to, kar pravijo ljudje: »Resnica gre po vsem svetu?« To pomeni, da jo preganjajo iz kraja v kraj in da mora potovati naprej.«

Rabina Arona so vprašali, kaj se je naučil pri svojem učitelju, velikem Magidu. »Prav nič,« je dejal. In ko so dalje silili vanj, je dodal: »Naučil sem se pravnič. Naučil sem se smisla pravniča. Naučil sem se, da nisem prav nič in da vendar sem.«

Rabin Moše Leb je govoril: »Kako lahko se je ubogemu človeku zanesti na Boga - na kaj bi se sicer zanašal? In kako težko se je bogatemu človeku zanesti na Boga - vse njegovo bogastvo mu vpije: »Zanesi se name!«

Zaški rabin je rad pripovedoval: »V mladih letih, ko se je v meni vnela ljubezen do Boga, sem mislil, da bom spreobrnil ves svet. Toda kmalu sem doumel, da bo dovolj, če bom spreobrnil ljudi iz svojega mesta, in dolgo sem se trudil, toda ni mi uspelo. Tedaj sem opazil, da sem si še vedno zadal previsok cilj, in posvetil sem se svojim sostanovalcem. Ni mi uspelo, da bi jih spreobrnil. Končno se mi je posvetilo: samega sebe bom spravil v red, da bom v resnici služil Bogu. Toda tudi to spreobrnjenje mi je spodletelo.«

Rabin Bunam je nekoč govoril: »Kadar opazujem svet, se mi včasih zazdi, kot da je vsak človek drevo v divjini, in Bog nima v svojem svetu nikogar razen člove-

ka samega, in človek nima nikogar, na katerega bi se lahko obrnil, razen Boga samega.«

Pogovorno-vsakdanji duh in slog teh zapisov nas lahko zavede v anekdote in izreke zlahka »razumemo«. Treba pa se je zavedati, da gre najbrž samo za videz; kakor vemo, je v vsakem, zlasti pa še v časovno ali kulturno oddaljenem tekstu mnogo implikacij in podpomenov, ki jih preprosto ne dojamemo, namigov, ki jih preprosto ne dešifriramo, smislov, ki terjajo od bralca določeno kulturno predznanje. To je razlog, zakaj ostajajo Horac, Konfucij ali Dante brez izčrpnega komentarja skoraj neberljivi. In le slepimo se, če mislimo, da lahko smisel teh del vseeno intuitivno dojamemo. Pogosto celo »razumemo« poanto tako, da poglodbjen poznavalski studij nemudoma zavrže naše »razumevanje« kot neustrezno. Tudi pripovedi hasidov jemlje Evropejec prejkone površno (sicer pa je površnost izrazita lastnost zahodne civilizacije), v njih razbira vsakdanje ploske resnice, ki se morda dejansko skrivajo v besedilih, morda pa tudi ne. Naj je evropska kultura še tako prežeta z judovsko, ostaja bržčas edina raven, na kateri lahko ne-Jud prebira te pripovedi, raven estetsko-miselnega. Njihova mistična namembnost, namreč življenjsko udejanjanje »judovskega občestva z bogom«, nam ostaja bolj ko ne skrita. Ne poznamo (ali poznamo premalo) mističnega ozadja kable, razbitja posod, božje luči, izgnanstva šekine ali vsaj izročila palestinskega in babilonskega tal-muda, njune mišne in gemare. Celu ateistu pa vendarle lahko

razkrivajo anekdote iz pričujoče knjižice marsikatero zanimivo prisposodbo, poantirano fabulo ali gnomični nauk. Podobno je konec koncev z Judi samimi: marsikomu veljajo predvsem za simbol, arhetip žilavega ljudstva, ki se ne da, ki ostaja kljub večstoletnemu preganjanju istovetno sebi in zvesto Knjigi. Izjemno ljudstvo, ki nima božjih podob, ki nima več ne templja, ne kralja, celo enotnega jezika nima več, pa vendar ga nerazdružno veže sila napisane Besede. Nekakšno tragično zaokrožitev tisočletnega izgnanstva je, po ironiji zgodovine, prinesla Judom prav država, ta končno najdeni predmet hrepenenja, »obljubljena dežela«, ki jih je stala šest milijonov žrtev. Če naj verjamemo proučevalcu judovske mistike G. Scholemu, je namreč svet mističnega izročila postal prav v našem stoletju skrit in nedostopen celim rodovom mladih Judov, ker ga je pogoltnil vrtinec novih časov. Ko so dobili svojo državo, so Judje izgubili doberšen del svoje očarljivosti; borec za neodvisno Hrvaško H. P. Rullman je menda dejal: »V trenutku, ko kak narod dobi svojo državo, me mine vsako zanimanje zanj,« in se posvetil vprašanju Kurdiv. Ko so Judje končno dobili državo, so (prav zato?) postali prvič v svoji dolgi zgodovini odkrito agresivni, in tako so tudi njihovo dotlejšnjo »tragiko« prevzela druga brezdomovinska ljudstva, kot so Kurdi, Irci ali Baski. Pa vendar predstavlja judovska skoraj štiritisočletna tradicija veličastno podobo, katere ne zatemi niti ideologija ti. »izvoljenega ljudstva«. Zakaj prvobitni smisel izvoljenosti ni bil v ekskluzivizmu nekakšne »večje vrednosti« Judov nasproti drugim ljudstvom, pač pa v zavezi, naj se Judje vedejo tako, da bodo lahko vsakomur zgled za pravo pot. Ta cilj je tako plemenit, da vselej ohranja neko globoko vrednost že sam na sebi, četudi ga smrtna bitja kajpak sila težko dosežejo. ALEKSA ŠUŠULIČ

Lanskoletna knjiga zbirke Mitologije, ki jo izdaja založba Literatura, je prevod »Pripovedi hasidov«. Gre za zbirko hasidskih izročil, ki jih je zbral slaviti filozof in verski zgodovinar Martin Buber, za življenja predavatelj na univerzah v Frankfurtu in kasneje Jeruzalemu. Na političnem področju je znan kot eden izmed treh utemeljiteljev »Združenja za mir z Arabci«, ki je nastalo leta 1925, da bi si prizadevalo za mirno naselitev Palestine. Spricho konfliktov med Judi in Arabci je zamisel postajala vedno bolj nedosegljiva, dokler ni združenje 1939. dokončno razpadlo. Izbor iz Bubrovega izbora hasidskih besedil (predloga je bila, tako sklepam, Bubrova monografija iz leta 1949 Die Erzählungen der Hasidim) je opravil Vid Snoj, medtem ko je prevod iz nemščine delo Toma Virka.

Lahko si predstavljate, kakšen užitek je za bralca, ko dobi od časa do časa v roke tudi knjigo-izjemo, ki ima velike, različne črke. Knjigo (pravzaprav kar dve, če štejemo tudi letošnji zbornik iste založbe Pogledi na Bartola), pri katerih res niso štedili s črnolom. In potem je tu še prijeten format. Velikost obeh knjig je namreč identična formatu revije Literatura, ki predstavlja enega najbolj priročnih formatov, kar jih srečamo na slovenskem knjižnem trgu - pa še ta je preveč okoren. Zdelo se vam bo morda neresno in neumestno, a format je še kako pomemben dejavnik, ki v mnogočem odloča o prijetnosti in priljubljenosti knjige. V poplavi sila tenkih, pa širokih in nerodnih knjižic, je ta format prijeten izjema, pri kateri bi se lahko zgledoval marsikateri založnik, ki še vedno vztraja pri okornih knjigah, ki ne gredo v noben žep. Zakaj ne bi format skrčili, pa raje povečali število strani? Konec koncev je malo debelejša, a ožja knjižica tudi za pogled lepša; mar moramo tudi pri tako obrobni zadevi prenašati samovoljno izumiteljstvo naših »stro-

Pogovor z dr. Danilom Türkem o sodelovanju med slovensko in italijansko državo

Osimski sporazumi temelj sodelovanja

Italijansko-slovenski meddržavni odnosi so z nedavnim priznanjem Slovenije stopili v novo fazo. K temu je v veliki meri prispevalo že priznanje kot tako, čeprav ne gre pozabiti, da bo marsikatero mednarodnopravno vprašanje treba še odpreti na novo, oziroma vnovič poglobiti. V ozadju tega je razpad bivše jugoslovanske države, ki v marsičem otežkoča odnose med obema državama. Ravno o tem smo se pogovarjali z dr. Danilom Türkem, izrednim profesorjem mednarodnega prava na Pravni fakulteti v Ljubljani in enim od strokovnjakov, ki sodelujejo na konferenci o Jugoslaviji v Bruslju.

S priznanjem Slovenije se odpirajo nekatera mednarodnopravna vprašanja. Najmanj sporno, oziroma nesporno je vprašanje meja: priznanje neke države namreč implicira tudi priznanje njenih meja. Povsem odprto pa je vprašanje osnovnega akta, ki je reguliral odnose med Italijo in Jugoslavijo, tj. Osimskih sporazumov...

TÜRK: Ugotovitev, da razpad neke države oziroma sukcesija ne vplivata na državne meje, je točna. Nekoliko drugače pa je s problematiko mednarodnih pogodb, ki sta jih svoj čas sklenili Italija in Jugoslavija; v tem primeru bo treba narediti preglednico in ugotoviti, katere od pogodb ustrezajo Italiji in Sloveniji. Za tiste, ki bi ustrezale, bo treba skleniti sporazum, s katerim bodo te pogodbe še naprej ostale v veljavi; obe državi si bosta izmenjali spisek tistih pogodb, le-te pa bodo avtomatično veljale naprej.

Osebnostno menim, da bi bilo umestno, če bi na tem spisku bil tudi Osimski sporazum. Mislim namreč, da ni nobene potrebe, da bi ga revidirali; če pa imata Italija in Slovenija interes, da bi ne-

katera vprašanja na novo uredili, naj skleneta nov sporazum o določenem konkretnem vprašanju. Treba je upoštevati, da je Osimski sporazum izrazito politično obremenjen sporazum. V prvi vrsti je ta sporazum nek simbol sodelovanja, njegova revizija pa bi prav gotovo povzročila politične reakcije, oziroma oceno, da se raven sodelovanja med Italijo in Slovenijo znižuje. Prepričan sem, da ni nobenih razlogov, da bi do tega prišlo, zato soglašam s temo, po kateri je treba Osimski sporazum ohraniti takšnega, kakršen je; kvečjemu bi mu lahko dodali nove sporazume, in to tam, kjer je to potrebno. V mednarodnem pravu velja, da če se o določeni zadevi doseže nov sporazum, potem tisti del iz prejšnjega sporazuma, ki je urejal nek predmet, ne velja več.

Vsekakor pa urejanje te problematike zahteva čas.

Skratka, Osimski sporazumi ostajajo v veljavi. Kaj pa ostali sporazumi, ki sta jih svoj čas sklenili Italija in Jugoslavija?

TÜRK: Za ostale sporazume velja isto kot za Osimski sporazum. To pa še ne pomeni, da lahko vse skupaj ostane tako kot doslej. Imamo npr. celo vrsto sporazumov, ki Slovenijo sploh ne zanimajo; za take sporazume ni nobene potrebe, da bi jih uvrstili v spisek sporazumov, ki bodo veljali med Italijo in Slovenijo.

Dogaja se tudi, da bo čas verjetno že kmalu načel nekatere sporazume, npr. tržaški in goriški sporazum o obmejni blagovni menjavi. Že res, da sta oba sporazuma precej pomembna, vendar verjetno vseeno ne dajeta posebnih perspektiv slovensko-italijanskemu gospodarskemu sodelovanju. Mislim, da je vprašanje gospodarskega sodelovanja treba

urediti na popolnoma novi osnovi, to je na osnovi novega sporazuma med Slovenijo in Evropsko skupnostjo. Tovrstni sporazum bi zagotovil recipročne odnose, se pravi ukinjanje ovir za trgovanje na obeh straneh meje, poleg tega bi vzpostavil območje svobodne trgovine, v prihodnosti pa vstop Slovenije v Evropsko skupnost. Ko bi do tega res prišlo, bi tržaški in goriški sporazum izgubila svoj pomen.

Unija Italijanov je zahtevala za pripadnike italijanske manjšine na Hrvaškem in v Sloveniji dvojno državljanstvo. To pa, kolikor vem, je v nasprotju z mednarodnim pravom.

TÜRK: Dvojno državljanstvo se po mednarodnem pravu ne šteje kot instrument zaščite manjšinskih pravic. In ne samo: dvojno državljanstvo sploh nima podlage, v mednarodnem pravu. Po drugi strani pa je vprašanje dvojne državljanstva stvar suverenosti sleherne države: če neka država sklene podeljevati državljanstvo na podlagi etničnega principa (npr. ljudem, ki so etnično povezani s to državo, živijo pa v tujini kot tuji državljani), to ne pomeni, da je kršila mednarodno pravo. Vendar so take rešitve značilne samo za določene primere, npr. za države, ki so imele izrazito emigracijo. Omenil bi Kitajsko: ta je, na podlagi notranjega prava, podeljevala dvojno državljanstvo vsem tistim ljudem kitajskega porekla, ki so se naselili v tujini.

Kar zadeva konkretno zahtevo Unije Italijanov glede dvojne državljanstva, mislim, da ni nobene resnega razloga, ki bi bil v prid tej zahtevi. Dvojno državljanstvo poleg tega ne bi izboljšalo položaja italijanske narodnosti v smislu njenih manjšinskih pravic.

Pomembno je tudi vprašanje delitve premoženja jugoslovanske države, tako doma kot v tujini.

TÜRK: Glede delitve premoženja je treba upoštevati predvsem naslednje: Jugoslavija je v fazi razpadanja, to pa je proces, ki bo trajal nekaj časa. Povrhu bo treba rešiti še vrsto kompleksnih problemov. Ker gre za razpadanje, nobena od pravnih naslednic ne more imeti izključnih pravic, niti ne more imeti prednosti pred drugimi.

Kar zadeva prostore diplomatskih misij bivše Jugoslavije v tujini, bo treba najti ključ, po katerem se bodo ti prostori delili, oziroma prodali itd.; vse to bo treba urediti na pogajanjih. V mednarodnem pravu obstaja kriterij delitve premoženja po t.i. pravičnih deležih, vendar ta kriterij je treba še precizirati in operacionalizirati. Sicer pa velja, da nepremičnine bivše države pripadajo tisti naslednici, na ozemlju katere se nahajajo.

Če pride pri uveljavljanju tega načela do disproporcionalnosti (dobro vemo npr., da je večina nepremičnin bivše zvezne države lociranih v Beogradu) imajo ostali pravni nasledniki ustrezne odškodninske zahtevke do tistega, ki je dobil neproporcionalno veliko nepremičnin. Po načelih mednarodnega prava naj bi torej Srbija, kot naslednica ozemelj, kjer se nahajajo nepremičnine, te nepremičnine dobila, hkrati pa prevzela obveznost, da izplača ustrezno odškodnino ostalim.

Omenili ste kriterij delitve premoženja po t.i. pravičnih deležih. O tem so na konferenci o Jugoslaviji v Bruslju začeli že razpravljati.

TÜRK: Konferenca v Bruslju še ni prišla tako daleč. Konferenca

se sedaj ukvarja z vprašanji, ki imajo predhodno značaj. Tudi teza o razpadu Jugoslavije še ni popolnoma sprejeta od vseh udeležencev. Srbija in Črna gora sta še vedno na drugih pozicijah, tudi implikacije te teze niso precizirane. Prvi pogovori o tem so se že začeli, konkretna pogajanja pa še ne.

Težava je v tem, da Jugoslavija kot pravni subjekt še vedno obstaja...

TÜRK: Seveda. Fikcija obstajanja Jugoslavije je eden od glavnih problemov. Res je, da o nastanku in prenehanju obstoja neke države - vsaj po mednarodnem pravu - odločajo dejstva, ne pa formalni faktorji. Vendar zadeva ni tako preprosta, kajti v mednarodnih organizacijah ni uveljavljena pravica, po kateri bi ukiniteli sedež države, ki je faktično prenehala obstajati: to bi zahtevalo razpravo in sporazum med vsemi članicami mednarodne organizacije, tak sporazum pa je seveda nemogoče doseči. Zato je prisotnost fiktivne Jugoslavije v mednarodnih telesih ena od tistih okoliščin, ki jo Srbija poskuša izkoristiti pri dokazovanju tega, da Jugoslavija še obstaja.

Mednarodno pravo predvideva, da takrat, ko neka država preneha obstajati kot organizirana oblast nad nekim ozemljem in prebivalci, te države ni več. Očitno je, da je bivša jugoslovanska država v tem primeru prenehala obstajati. Vendar ta proces ni bil enak v vseh delih bivšega jugoslovanskega ozemlja; fikcija obstoja države se lahko še vzdržuje, to pa zaradi tega, ker je razpadanje države v jugoslovanskem primeru nekontroliran proces.

Pogovor zapisal
IVAN VOGRIČ

Bruselj in Žabljak

Ko je lord Carrington na bruseljski konferenci potožil, da se zadeve nikamor ne premaknejo, ko skuša vzbuditi predsednike nekdanjih jugoslovanskih republik, da bi se pogovorili o nasledstvu za Jugoslavijo, se je morda ozrl proti črnogorskemu Žabljaku. Na tej planini je ravno med bruseljsko konferenco nastajala ustava skupne države Srbov in Črnogorcev, natančneje Srbije in Črne gore. To seveda ne bo nekdanja »Titova Jugoslavija«. V Beogradu so tako rekoč simbolično ter vsebinsko in časovno skladno s tuhtanjem na Žabljaku skoraj neopazno odnesli iz zgradbe nekdanje zvezne skupščine Titov kip. Torej bo to nekakšna tretja Jugoslavija. Druge republike so o njej že rekly svoje. Zanj sta le še sedanja srbska in črnogorska oblast.

Po tej plati dogajanje na Žabljaku in v Beogradu na primer Slovenijo skorajda ne zanima več. Toda tudi nastajanje pomanjšane Jugoslavije ima več plati in ena zanima tudi Slovenijo, hočeš nočeš pa tudi lorda Carringtona. Pomanjšana Jugoslavija, katere ustava je pravkar nastajala na Žabljaku, namreč trdi, da v resnici sploh ne nastaja, temveč enostavno obstaja, kar pomeni nadaljevanje dosežane federacije, le da v pomanjšani obliki. Torej ni mogoče razpravljati o razpadu Jugoslavije oziroma razdružitvi sestavnih enot nekdanje federacije. Jugoslavija še zmeraj obstaja, le nekatere republike so se odcepile.

Takšno stališče Beograda in Podgorice, nekdanjega Titogra-

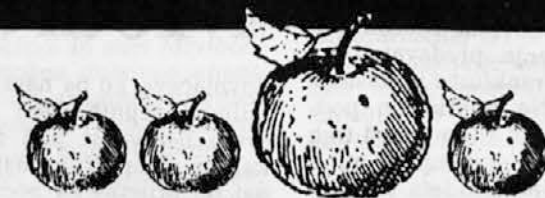
da, že od nekdaj ni po volji Sloveniji pa tudi drugim republikam. Zdaj tudi nič več Evropi in Združenim državam Amerike. Zato ima »pomanjšana Jugoslavija«, četudi si je že napisala novo in sorazmerno demokratično ustavo, le malo možnosti, da bi dobila pravico do pravnega nasledstva za nekdanjo federacijo. Pravzaprav takšne možnosti sploh nima več. Nekaj časa je še kazalo, da je Washington po malem naklonjen takšni rešitvi, zdaj je Beograd izgubil tudi to upanje. Z ameriškim veleposlanikom je tako rekoč na bojni nogi, ker se je ta zavzel za kosovske Albance in za vojvodinske Madžare. Z lordom Carringtonom se bo neizbežno zapletel v konflikt, ker je bruseljska konferenca o Jugoslaviji izenačila skrb za Srbe na Hrvaškem s skrbjo za manjšinske pravice na Kosovu in v Vojvodini. To pa Srbiji odpira nove rane in bo trajalo precej časa, preden se bo sprijaznila z »vmešavanjem v svoje notranje zadeve«.

Sukcesija za Jugoslavijo se bo vsekakor zapletla. Kaže, da je bruseljski konferenci usojeno prehoditi trnovo pot, na kateri je sleherni stopnica obenem past. Najprej se je zapletlo na stopnički, na kateri je Evropa skupaj z Združenimi državami Amerike skušala pripraviti vse republike nekdanje federacije do tega, da bi ostale skupaj, čeprav samo v obliki carinske unije. Zdaj se zapleta na drugi stopnički, ko skuša lord Carrington pripraviti nekdanje jugoslovanske republike do tega, da bi se sporazumele o prav-

nem nasledstvu za Jugoslavijo. Kaže precej slabo. Srbija in Črna gora, bolje njuni trenutni oblasti, trdovratno vztrajata pri tezi, da se ni mogoče pogovarjati o nasledstvu, ker Jugoslavija še zmeraj obstaja. Očitno bo potreben precej grob pritisk, da se bo Beograd premislil. Črna gora je v tem pogledu nepremerno popustljivejša, saj vodilni Črnogorci že zdaj govorijo, da bi bilo treba Slovenijo enostavno priznati kot samostojno državo in z njo normalno trgovati.

Če bo lord Carrington že potisnil šesterico iz nekdanje federacije do pogajalske mize, pa bo slika v grobih obrisih naslednja. Nekdanje republike se bodo namreč morale dogovoriti o prihodnjih medsebojnih odnosih. Preizkusni kamen je že tu. Za zdaj naj bi namreč odpravile vse ovire v medsebojnem trgovanju in komunikacijah. To naj bi bil začetek drugačnih odnosov med samostojnimi državami. Poznavalci balkanskih razmer so pri tem precej zadržani. Enostavno ne morejo verjeti, da je Srbija že tako na tleh, da bi popustila. Vendar v igri ni samo Srbija. Kaže, da so tudi gospodarstva po vseh republikah zaslutila priložnost, da z novimi državnimi mejami pridejo do monopolnega položaja. Zato pritiskajo na oblasti, izčrpne zaradi vojne in krize, da gospodarsko zapirajo meje. Kako se bo tega vprašanja lotil lord Carrington, bo kmalu mogoče videti. Kako uspešen bo, se bo najbrž videlo precej pozneje.

BOŽO KOVAČ

Ko obresti lahko izbiraš, izberi najboljše.

HRANILNO PISMO

TRŽAŠKE KREDITNE BANKE

- v lirah, markah in dolarjih
- z zapadlostjo na 3, 6 ali 12 mesecev
- z daljšo zapadlostjo na 19, 24, 36 in 48 mesecev, kjer je plačilo obresti šestmesečno in davek na obresti manjši.

Nekaj primerov:

10,625%	letna obrestna mera za hranilna pisma v znesku do 100 milijonov lir in zapadlostjo na 6 mesecev (davčni odtegljaj 30%)
11,25%	za hranilna pisma v znesku nad 100 milijonov lir in zapadlostjo na 12 mesecev (davčni odtegljaj 30%)
4,75%	za hranilna pisma v dolarjih z zapadlostjo na 12 mesecev — najmanjši znesek 5.000 dolarjev (davčni odtegljaj 30%)
8,00%	letna obrestna mera za hranilna pisma v markah z zapadlostjo na 6 mesecev — najmanjši znesek 10.000 mark (davčni odtegljaj 30%)

Posebno ugodni pogoji pri vseh bančnih storitvah.

Brezplačna kartica **BANCOMAT**

BCTKB BANCA DI CREDITO DI TRIESTE TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

Trst • Rojan • Domjo • Čedad